

УДК 316.723(477.7)

**Б. В. Слющинський,
Д. В. Пістилєва**

СУБКУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕНЯ

Розглянуто та проаналізовано субкультуру українського Приазов'я. Населення зазначеного регіону утворюють унікальний і специфічний спосіб диференціації культури, в яку вливаються своєрідні етнонаціональні культурні утворення, що як за формою, так і за змістом відрізняються від провідної культурної традиції, хоча і є генетичним продовженням останньої. У соціумі регіону проявився свій специфічний спосіб диференціації етнонаціональних культур, який вплинув на зміни, що відбулися у межах домінуючої культури, створив особливу форму організації людей, визначив сукупність норм і цінностей, які так чи інакше протистоять домінуючій традиційній культурі та інтерпретуються нею як «чужа, «негативна, така, що порушує її цілісність».

Ключові слова: українське Приазов'я, субкультура, етнічна спільнота, багатокультурність, етос.

DOI 10.34079/2226-2849-2019-9-18-108-115

Субкультура українського Приазов'я складається з окремих субкультур відповідної не тільки соціальної чи демографічної групи, але і етнонаціональних утворень, це – своєрідний і специфічний спосіб диференціації культури, в якій, разом з основною класичною тенденцією, існують своєрідні етнонаціональні культурні утворення, що як за формою, так і за змістом відрізняються від провідної культурної традиції, хоча разом з тим є прямим генетичним продовженням останньої. Вони репрезентуються не тільки своїми суб'єктивними прихильностями до певних соціальних груп і культурних утворень, але цей прояв відбувається завдяки народженню і проживанню на певній території, їхній належності до певної національної чи етнічної спільноти, використання тієї чи іншої мови, дотримання певних традицій, звичаїв, норм поведінки тощо. Тобто, населення українського Приазов'я створює досить строкату мозаїку, яка вирізняється певними особливостями. Це і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті полягає у визначенні особливостей етнонаціональних утворень, які проживають на території українського Приазов'я, їх взаємовідносин та взаємовпливів від минулого до сьогодення. Відповідно до мети було сформульовано наступні завдання:

- дослідити особливості заселення регіону;
- дослідити як склад населення регіону вплинув на формування субкультури;
- визначити чинники впливу на переважання російської мови в регіоні;
- виявити чинники зростання етнічної самосвідомості громадян;
- визначити ставлення населення українського Приазов'я до української культури.

Проблему етнонаціональних відносин досліджували такі сучасні вчені, як: Л. Аза, А. Арсенко, В. Королько, О. Резнік, А. Ручка, В. Степаненко, В. Чигирин та ін. Слід зазначити, що порушена проблема в регіоні українського Приазов'я досліджена

недостатньо, хоча, на нашу думку, вона є досить актуальною, адже етнонаціональний склад населення, історія заселення регіону, політичні та економічні аспекти впливають на специфіку міжкультурної комунікації і створення в регіоні своєрідного «приазовського типу» суспільного етосу.

Як показують, проведені автором, соціологічні дослідження, субкультура населення українського Приазов'я має свої особливості. Звичайно, вона є інтегрованим сегментом титульної культури українського суспільства, але значно відрізняється від культури спільнот інших областей України. У соціумі регіону проявився свій специфічний спосіб диференціації етнонаціональних культур, який вплинув на зміни, що відбулися у межах домінуючої культури, створив особливу форму організації людей, визначив сукупність норм і цінностей, які так чи інакше протистоять домінуючій традиційній культурі та інтерпретуються нею як «чужа, «негативна, така, що порушує її цілісність». Таких ознак субкультура Приазов'я набула під впливом багатьох чинників, зокрема багатокультурності. Звичайно, говорити про те, що всі 104 національності та етноси, які проживають на даній території, мають вагомий вплив на специфіку субкультури не доводиться, тому що їх вплив не однозначний. Найбільшими етнонаціональними угрупованнями є українці, росіяни, греки, білоруси, вірмени, євреї, болгары, інші нараховують сотні, десятки та одиниці. Як, скажімо, можуть вплинути на субкультуру регіону такі етнонаціональні представники, як вепси (1 чол.), голландці (1 чол.), коряки (1 чол.), іжорці (1 чол.), курди (1 чол.), негідальці (1 чол.), ногайці, перси, рутульці, ханти, чуванці та ін., чисельність яких теж дорівнює 1. Навіть ті етноси, кількість яких налічує від 2 до 100 чоловік, розчиняються у великій кількості представників інших національностей і суттєвого впливу на соціум не мають, їм навіть важко зберегти свою національну першооснову – мову, не говорячи вже про традиції, релігію чи щось інше. Сюди відносяться австрійці (2 чол.), англійці (2 чол.), долгани (2 чол.), даргинці (3 чол.), адигейці (3 чол.), кримські татари (4 чол.), кабардинці (5 чол.), іспанці (5 чол.), калмики (7 чол.), нівхи (7 чол.), чи, скажімо, ненці (13 чол.) або естонці (42 чол.).

Субкультури характеризуються не тільки етнічною належністю, релігією, рівнем культури чи особливостями розселення тощо, але і обов'язковими спробами формування власного світогляду (відчуття собівартості), опозиційного (не завжди ворожого) до світогляду інших соціальних груп чи поколінь, і своєрідними манерами поведінки, стилями одягу і зачіски, формами проведення дозвілля і т. ін. Ці спроби формуються під впливом «наданих можливостей» владними структурами і «сіянням сприйняття» інших етносів. Як відомо з практики, в СРСР і тогочасній Україні зберігалися нездоланні за того режиму відмінності між формально задекларованим і реальним статусом етнічних спільнот. Адже на особистісному рівні національність в Радянському Союзі була інституціалізована. Однією з форм такої інституціалізації стала паспортна система, що документувала національність кожного громадянина як незмінну характеристику особи, визначену їй від дня народження. Така практика, з одного боку, поєднувала засоби та технології, спрямовані на недопущення згуртування різних етнічних спільнот в межах однієї республіки у єдине ціле [1, с. 593]. З другого боку, паспортне закріплення етнічної належності громадянина дозволяло владі застосовувати своєрідний метод «нерівного розподілу довіри» між різними етносами (обмеження вступу у ЗВО, зайняття керівних посад, отримання паспортів тощо). Сюди можна віднести євреїв, греків, мордвинів, корейців і т. д., і, звичайно, селян. Таким чином, створювалися ситуації фактичної нерівності реальних політичних і соціальних можливостей представників різних етнонаціональних спільнот, що стимулювало серед них взаємну недовіру. За лаштунками декларованої рівноправності була вибудована

ієрархічна етнополітична вертикаль, шаблі якої етноси обіймали не тільки відповідно до своєї демографічної та соціально-економічної ваги, а й згідно зі ступенем довіри, виявленої до них режимом [2, с. 79–82].

В українському Приазов'ї це найбільш наочно засвідчувала ситуація з греками, німцями та євреями [3, с. 99–140]. До євреїв влада навіть не надто приховувала свою упередженість [4, с. 41–51]. Це призводило, у першу чергу, до втрати своєї мови, а зрештою, євреї почали соромитися свого етнонаціонального походження і намагалися змінювати національність та прізвища. Частіше за все для цього створювалися змішані шлюби, що спричинило високий рівень урбанізації і відповідну міському штибові життя демографічну поведінку – орієнтації на малодітну міську сім'ю, а звідси: асиміляція як наслідок акультурації в змішаних шлюбах, і, безперечно, зростання міграції в кордонах СРСР та еміграції за його межі. Подібне ставлення у Приазов'ї було і до грецького етносу. Така ситуація фактично ділила національності на «основні» та «другорядні, що не сприяло розвитку національних культур, призводило до деетнізації, гальмувало вияв національної самобутності. А будь-який вияв національної самобутності, традицій, культурно-духовних особливостей поза офіційними політико-ідеологічними рамками в СРСР суворо заборонявся і переслідувався. Показовим у цьому сенсі є розроблений у 1947 р. Головлітом УРСР проект під назвою «Вказівки цензору художньої літератури» [5, с. 5]. Не потрібно відкидати й те, що за радянських часів основним у процесі соціалізації людини було виховання «нової людини комуністичного завтра». Саме тут відкидалися будь-які генетичні особливості, нав'язувалися «нові радянські традиції», «моральний кодекс будівника комунізму» тощо. Такий підхід говорить про гібридизацію, «схрещення» різних національностей для «ампутації» національної пам'яті і «вирощення» нової людини з комуністичною свідомістю.

На стан міжнаціональних відносин в СРСР в останні роки його існування суттєво вплинула загальна криза системи, що іменувала себе «суспільством розвиненого соціалізму». Назріла необхідність її реформування і демократизації та створення сучасної правової держави, що не була реалізована тогочасною комуністичною верхівкою. В етнонаціональній сфері, зокрема, вона продовжувала демонструвати специфічний державний шовінізм, байдуже або й зневажливе ставлення і до малих народів (етносів), і до мільйонних за чисельністю націй, включаючи й тих, що мали тисячолітню історію, досвід державницького життя, багату культуру. Такі підходи створювали етноконфлікти на теренах України, політизацію етнонаціональних спільнот. Вони стали відмітною ознакою процесу етнічного відродження. Каталізатором останнього стала перебудова, демократизація та гласність, яка посприяла початку відродження національної культури, що призвело й до змін в міжкультурній комунікації. Населення отримало можливість навчати дітей своєю національною мовою [6, с. 172–173].

Дослідимо наскільки населення українського Приазов'я цим скористалося і якій мові у спілкуванні все ж таки надає перевагу і чому?

Як показують результати проведених автором у регіоні (м. Маріуполь, с. Сартана, Старий Крим, Талаковка, Гнутово та населені пункти Мангушського району) досліджень (n=1280), абсолютна більшість респондентів вважає, що в регіоні у спілкуванні переважає російська мова, тобто відбулася асиміляція. Звичайно, перше місце тут займають росіяни (97,2%). З них лише 1,4% не віддають переваги жодній мові і 1,4% використовують мову у залежності від мовного кола. Далі ідуть євреї (91,5%), хоча 5,9% євреїв надають перевагу у спілкуванні українській і 2,6% – своїй мові (івриту); греки (81,9%), з яких 4,9% вважають, що перевага тієї чи іншої мови залежить

від мовного кола, а 2,1% – що переважає українська і 11,1% – своя; німці (78,8%), з них думки, «залежно від мовного кола» дотримується 1,0%. Ще 1,0% німців перевагу віддає українській мові. Слід відзначити, що досить велика частка німців у порівнянні з іншими етнонаціональними групами перевагу віддає своїй національній мові (19,1%). Останніми є українці (60,4%). З них 6,2% переваги не надає жодній мові. Ще 9,0% вважає, що перевага мови залежить від мовного кола, 2,8%, що вони з часом будуть надавати перевагу українській мові і 2,8% вважає, що переважає «суржик». Українській мові віддають перевагу лише 18,7%. Слід зазначити, що всі респонденти причиною переважання російської мови назвали мовне середовище.

Стосовно взаємозв'язку між віком та переважаючою мовою спілкування, то він істотний в українців і греків, а неістотний – у росіян, німців та євреїв. Щільність його помірна теж в українців і греків, у німців, євреїв та росіян – практично відсутня. Це свідчить про те, що представники даних етносів менше втратили свою національну мову.

Щодо взаємозв'язку між статтю та мовою, що переважає у спілкуванні, то він істотний в українців, німців та євреїв. Неістотний – у росіян і греків, а щільність його слабка в українців, німців та євреїв, у росіян та греків вона практично відсутня. Росіяни не відчувають «не свого» оточення, а греки – проживають компактно, що теж обмежує спілкування із «чужими». До речі, потрібно зазначити, що зв'язок між статтю та переважаючою мовою спілкування у своїй більшості визначається у жіночого населення середньої та старшої когорти через наявність більшої можливості спілкуватися своєю національною мовою саме вдома. А от взаємозв'язок між національністю та мовою, яка переважає у спілкуванні істотний, а щільність його помірна, але наявна, що знову підтверджує етнічні відмінності у соціумі даного регіону і наявність акультураційних, асиміляційних і, навіть, гібридизаційних процесів.

Отже, дані дослідження підтверджують думку, що у регіоні внаслідок відповідної політики відбувалися процеси асиміляції та гібридизації. І це не дивно, бо коли разом з СРСР пішов у небуття і той механізм стратифікації, який створила й підтримувала КПРС, для великої кількості людей чи не єдиним чинником єднання заради групового (колективного) захисту їхніх прав стала національність (етнічна належність). За таких умов політизація етнічності ставала засобом соціальної адаптації і соціальної мобілізації. Однак, якщо спочатку енергія політизації етносів і їхньої суспільної мобілізації спрямовувалася проти центру, то після розпаду СРСР виникла небезпека каналізації цієї енергії проти країн-сусідів або проти іноетнічного населення всередині новопосталих держав [7]. Саме це спостерігається і в Приазов'ї. Наприклад, створення етнонаціональних об'єднань, які не завжди доброзичливо відносяться одні до одних (дані глибинних інтерв'ю).

Потенційним чинником такої небезпеки, на наш погляд, стала зміна реального статусу етнічних спільнот в новоутворених державах. В українському Приазов'ї, ця зміна торкнулася не тільки українців, які з формально титульної нації УРСР, а де-факто – національної меншини СРСР після розпаду останнього насправді стали титульною етнічною більшістю української держави, що суверенізувалася. Це підтвердили результати останнього (2001 р.) перепису населення. Одночасно зі зміною статусу українського етносу етнічні росіяни України, що за радянських часів, по суті, представляли в республіці в цілому, і у Приазов'ї, зокрема, домінуючу російську націю, стали національною меншиною [8]. Але меншиною доволі чисельною і впливовою. Її мова зберігала пріоритетність у багатьох сферах попри формальне позбавлення її колишніх переваг. Зберігає вона її ще й досі. Зрозуміло, що такі статусні зміни не могли не вплинути на індивідуальне і колективне самоусвідомлення всередині української та

російської етнічних спільнот. Вони викликали духовне піднесення в першій і стан певної розгубленості (стривоженості) – в другій. Це підтверджують і дослідження, проведені в українському Приазов'ї. Така «стривоженість» зберігається й до нині. Вона посилюється при появі нових вимог щодо дублювання кінофільмів українською мовою чи збільшення обсягу україномовних телевізійних передач. Ці факти використовуються проросійськи налаштованими активістами, що, звичайно, перешкоджає об'єднанню етнонаціональних спільнот регіону.

Слід зазначити, що для субкультур багатонаціонального Приазов'я, велике значення мав чинник зростаючої етнічної самосвідомості громадян. Він посів одне з чільних місць на авансцені тодішнього життя суспільства. У цьому переконують результати соціологічних досліджень. Показово, що на шкалі пріоритетних соціальних цінностей і соціальних процесів ті, які можна віднести до власне етнонаціональних, посіли перші місця. Вони взяли верх над такими, як матеріальні, благополуччя сім'ї, здоров'я тощо. Цікаво і те, що суттєвих відмінностей у етносів щодо такого ранжування не спостерігалось. Етнічні українці не становили винятку [9, с. 74–77]. Це й зрозуміло, бо Україна, як більшість сучасних держав, є гетерогенною країною і в етнічному, і в мовному плані. Отож, ніби і у відносинах між етнонаціональними групами виникають ті ж самі чинники, що і у етнонаціональних спільнот інших країн. Але це якщо аналізувати ці процеси в загальному плані. Втім, якщо суб'єктивність етнічної спільноті практично завжди є достатньо вираженою, то цього не можна сказати про регіональну спільність, унаслідок прояву різних соціокультурних особливостей, що сформувались історично. Чому саме цим проблемам ми і приділяємо так багато уваги. І хоча вони часом слабо виражені, проте залишаються досить значущими для певної частини мешканців того чи іншого регіону. Цей факт підтверджують і дані останнього (2001 р.) перепису населення, що мешкає на досліджуваній території, де фактично фіксується специфічність прояву етнічної та мовної самоідентифікацій людей. Тут вочевидь відмінності між етнічною і мовною самоідентифікаціями. Частка тих, хто вважає себе українцем становить 48,7%, з них українську мову вважають своєю рідною лише 19,5%. Потрібно зазначити, що 0,7% росіян, а також 1,5% етнічних греків, 3,2% євреїв, 4,7% німців, теж вважають своєю рідною мовою українську.

Неоднозначність етномовної ситуації посилюється нерівномірністю використання мов: у процесі сімейного спілкування, спілкуванні на роботі, де людина проводить значну частину свого часу, під час читання преси (у «даному» регіоні це російська), а також прослуховування місцевих радіопередач і переглядання телепередач тощо. Звичайно, поняття «рідна мова» не завжди відбиває реальну мовну поведінку, вона так чи інакше залишається досить значущим етнічним символом та ідентифікатором.

Як бачимо, регіональний чинник досить чітко зафіксував особливості функціонування в регіоні трьох найчисленніших лінгво-етнічних груп: україномовних українців, російськомовних українців і російськомовних росіян, що здебільшого визначають орієнтації населення Приазов'я, а отже, і дають відповідь на запитання, що ж тут відбувається: асиміляція чи гібридизація? Відповідь на це запитання дає пояснення інтенсивності прояву громадянської самосвідомості, у першу чергу, українців і росіян. Звичайно, не можна відкидати і менші етноси. Нагальність цієї проблеми, на думку українського соціолога Л. Ази, пояснюється тим, що в період перебудови світоглядних структур, трансформації соціальних цінностей, втрати значущих цілей специфікації набуває прагнення людей до групової солідарності як атрибуту ідентифікаційної характеристики. Відбувається процес формування нових ідентичностей, що характеризується певним рівнем їх адаптованості та усвідомлення

необхідності підтримування власної самодостатності [10, с.188–189]. Критерії ідентичності при цьому змінюються по мірі того, як змінюються орієнтації та інтереси людей, адже у масовій та індивідуальній свідомості відбувається постійне суперництво тієї чи іншої ідентичності, що здатна змінюватися за різних умов і періодів життя людини.

Отож, спробуємо визначити ставлення населення українського Приазов'я до української культури за результатами соціологічного опитування.

На запитання: «Чи вважаєте українську культуру своєю власною?», отримані наступні відповіді: найбільше цю позицію підтримали українці (84%), 10,4% респондентів відповіли, що їм байдуже, ще 4,1% українців висловили думку про те, що їм українська культура чужа – в основному це чоловіки і жінки молодшої когорти. З повагою до своєї національної культури ставиться 1,4%. На другому місці знаходяться євреї. З них українську культуру вважає своєю 48,6%. Думку, що їм байдуже, підтримало 23,4%, а от 3,1% респондентів даного етносу вважає її чужою. Ще 9,1% євреїв відносяться до неї з повагою, 8,1% – позитивно, 4,8% – зацікавлено, 2,7% вивчає і симпатизує. Третє місце посідають греки. З них 45,8% вважає українську культуру своєю власною, 42% ставляться до неї байдуже, 6,9% греків вона є чужою і 4,8% ставляться до неї з повагою. На четвертому – німці. Вони ще у меншій мірі є тими, хто українську культуру вважає власною (24,3%), проте 40,2% респондентам вона байдужа, 3,1% німців українська культура чужа, 18% німців відносяться до неї з повагою і 8,3% – позитивно. Досить цікаву думку висловили 3,4% опитаних німців (в основному жінки). Вони вважають, що їм доводиться жити за подвійними і потрійними традиціями. Тут простежуються фактори асиміляції та гібридизації. А от у росіян, картина зовсім інша. Абсолютна більшість не бажає відходити від своєї культури. Лише 21,5% із всіх опитаних росіян вважає українську культуру своєю, а 51,4% – вона байдужа, для 8,3% респондентів українська культура чужа, 9,3% з повагою відноситься до неї. Дуже близькою українську культуру вважають 3,5%, крім цього 1,4% росіян просто симпатизують українській культурі.

Із проведених соціологічних досліджень бачимо, що ставлення різних культур до української культури змінилося на краще, але неоднозначне. Тому можна зробити висновок, що субкультура населення Приазовського регіону стала наслідком дії багатьох чинників, а найвагомішими виявилися: багатокультурність, акультурація, декультурація, асиміляція та гібридизація. Але ці чинники зазнають відповідного впливу за відповідної епохи. Адже змінюється статус культур, з'являються відповідні регіональні субкультури. Дослідження також доводять, що населення Приазов'я русифікувалось, хоча найбільше із опитаних українців вважає свою культуру основною. Можна сказати, що у даному регіоні зараз відбувається «етнічний ренесанс», але його прояв не дуже виражений. Дослідження показують, що в даному регіоні сьогодні не існує як будь-якої мови у «чистому» вигляді, так і культури. Тут створилася суміш трьох найбільших етносів: російського, українського та грецького, що створило свою власну особливу субкультуру, в результаті чого на теренах сучасного Приазов'я з'явився «приазовський тип» суспільного етосу.

Список використаної літератури

1. Заславський В. Радянська національна політика та федералізм / В. Заславський // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – Київ : Генеза, Довіра, 1996. – С. 592-595. ; Zaslavskiy V. Radianska natsionalna polityka ta federalizm / V. Zaslavskiy // Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva. – Kyiv : Heneza, Dovira, 1996. – S. 592-595.

2. Дудок В. Від тоталітарного гуртожитку до українського дому : за матеріалами конференції «Українсько-російські відносини в суверенній Україні» / В. Дудок // Дзвін. – 1991. – № 8. – С. 79–82. ; Dudok V. Vid totalitarnoho hurtozhytku do ukrainskoho domu : za materialamy konferentsii «Ukrainsko-rosiiski vidnosyny v suverennii Ukraini» / V. Dudok // Dzvinn. – 1991. – № 8. – S. 79–82.

3. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін / Т. Рудницька. — Київ : Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с. ; Rudnytska T. Etnichni spilnoty Ukrainy: tendentsii sotsialnykh zmin / T. Rudnytska. — Kyiv : In-t sotsiologii NAN Ukrainy, 1998. – 176 s.

4. Юхнева Н. Русские евреи как субэтническая общность: проблема этнического выживания (Концепция проекта этнографического исследования) / Н. Юхнева // Исторические судьбы евреев в России и СССР. Начало диалога : сб. ст. / отв. ред. И. Крупник. – Москва : Свободный еврейский университет в Москве, 1992. – С. 41–51. ; Yukhneva N. Russkie evrei kak subetnicheskaya obshchnost: problema etnicheskogo vyzhivaniya (Kontseptsiya proekta etnograficheskogo issledovaniya) / N. Yukhneva // Istoricheskie sudby evreev v Rossii i SSSR. Nachalo dialoga : sb. st. / otv. red. I. Krupnik. – Moskva : Svobodnyu evreyskiy universitet v Moskve, 1992. – S. 41–51.

5. Шаповал Ю. «На вікнах грати, на ідеях – грати» / Ю. Шаповал // День. – 2003. – 30 серпня (№ 152). – С. 5. ; Shapoval Yu. «Na viknakh hraty, na ideiakh – hraty» / Yu. Shapoval // Den. – 2003. – 30 serpnia (№ 152). – S. 5.

6. Гусева Е. И. Современность и проблемы языковой культуры / Е. И. Гусева // Донбасс и Приазовье: Проблемы социального, национального и духовного развития : тез. докл. Междунар. науч.-практ. конф., г. Мариуполь, 26–27 мая 1993 г. – С. 172–173. ; Guseva Ye. I. Sovremennost i problemy yazykovoy kultury / Ye. I. Guseva // Donbass i Priazove: Problemy sotsialnogo, natsionalnogo i dukhovnogo razvitiya : tez. dokl. Mezhdunar. nauch.-prakt. konf., g. Mariupol, 26–27 maya 1993 g. – S. 172–173.

7. Посткоммунистические трансформации: векторы, направления, содержание / под ред. О. Д. Куценко, соредактор С. С. Бабенко. – Харьков : Изд. центр Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина, 2004. – 418 с. ; Postkommunisticheskie transformatsii: vektory, napravleniya, sodержanie / pod red. O. D. Kutsenko, soredaktor S. S. Babenko. – Kharkov : Izd. tsentr Kharkovskogo natsionalnogo universiteta imeni V. N. Karazina, 2004. – 418 s.

8. Майборода О. М. Російський націоналізм в Україні (1991–1998 рр.) / О. М. Майборода. – Київ : Центр досліджень нац. безпеки при НУКМА, 1999. – 28 с. ; Maiboroda O. M. Rosiiskiy natsionalizm v Ukraini (1991–1998 rr.) / O. M. Maiboroda. – Kyiv : Tsentr doslidzhen nats. bezpeky pry NUKMA, 1999. – 28 s.

9. Саєнко Ю. До єдності розмаїтостей. Соціокультурні орієнтації етносів / Ю. Саєнко // Політика і час. – 1995. – № 2. – С. 73-79. ; Saienko Yu. Do yednosti rozmaidostei. Sotsiokulturni oriientatsii etnosiv / Yu. Saienko // Polityka i chas. – 1995. – № 2. – S. 73-79.

10. Культура – суспільство – особистість : навч. посіб. / за ред. Л. Скокової. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2006. – 396 с. ; Kultura – suspilstvo – osobystist : navch. posib. / za red. L. Skokovoi. – Kyiv : Instytut sotsiologii NAN Ukrainy, 2006. – 396 s.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

B. Sliushchinskyi,

D. Pisteleva

**SUBCULTURE OF POPULATION OF UKRAINIAN AZOV REGION: FROM
THE PAST TO PREZENT TIME**

The sub-culture of the Ukrainian Azov region comprises certain subcultures of the corresponding social or demographic group as well as ethno-national entities, which is a peculiar and specific way of differentiating the culture in which, along with the main classical tendency, there are particular ethno-national cultural entities, which in form and in content differ from the leading cultural tradition, being at the same time its direct genetic extension. They are represented not only by their subjective attachments to certain social groups and cultural entities but also due to their birth and residence on a particular territory, their belonging to a certain national or ethnic community, the use of a particular language, adherence to certain traditions, customs, behavioral norms and so on. Thus, the population of the Ukrainian Azov region creates a rather colorful mosaic that is distinguished by certain features. This demonstrates the relevance of the chosen research topic.

According to the sociological research conducted by the author, the subculture of the Ukrainian Azov region population has its own peculiarities. As a rule, it is an integrated segment of the titular culture of the Ukrainian society, but it differs significantly from the culture of communities in other regions of Ukraine. The specific way of ethno-national cultures differentiation has revealed itself within the region's society, influenced the changes within the dominant culture, created a special form of organization of people, defined a set of norms and values, which in one way or another are opposed to the dominant traditional culture being interpreted as "alien, negative, the one which breaks its integrity." The sub-culture of the Azov region has acquired these characteristics under the influence of many factors, including multiculturalism. It is wrong to state that all the 104 nationalities and ethnic groups inhabiting this territory have a significant impact on the specific character of the subculture because their influences are not identical. The largest ethno-national groups are Ukrainians, Russians, Greeks, Belarussians, Armenians, Jews, Bulgarians, others account for groups of hundreds, dozens and fewer.

The research has also proven that the population of the Azov region has been Russianized, though most of the Ukrainians surveyed consider their culture dominant. It can be said that the region is now experiencing an "ethnic renaissance". But its manifestation is not clearly demonstrated. The studies show that there is no such thing as a "pure" language or culture in the region today. Here is the blend of the three largest ethnic groups: Russian, Ukrainian and Greek, which created its own specific subculture, resulting in the emergence of the "Azov region type" of society in the territory of the modern Azov region.